

บทที่ 1

บทนำ

มูลนิธิโครงการหลวงดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้เกษตรกรบนพื้นที่สูงปลูกพืชเมืองหนาว ประกอบด้วย พืชผัก ไม้ผล ไม้ดอก พืชไร่ ชา กาแฟ สมุนไพร และพืชอื่นๆ มากกว่า 118 ชนิด เพื่อเป็นทางเลือกในการทำการเกษตรทดแทนการปลูกฝิ่น ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 แห่ง มีเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์ 30,566 ครัวเรือน จำนวน 145,898 ราย ทำให้เกษตรกรมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยผลิตผลของเกษตรกรจะถูกรวบรวมที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแต่ละแห่ง เพื่อทำการคัด ตัดแต่งเบื้องต้น จากนั้นขนส่งต่อไปยังโรงคัดบรรจุซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และทำการคัดตัดแต่ง และบรรจุถุง เพื่อส่งต่อไปยังลูกค้าต่อไป ซึ่งในกระบวนการจัดการหลังเก็บเกี่ยวพืชผักของแต่ละศูนย์ยังมีการดำเนินการที่ไม่ถูกต้องและแตกต่างกัน ทำให้มีการสูญเสียของผลิตผลเกิดขึ้นทั้งในการคัด ตัดแต่ง บรรจุหีบห่อ ขนย้าย และขนส่ง ทั้งนี้การสูญเสียขึ้นอยู่กับปริมาณและคุณภาพของพืชผักที่ศูนย์ฯรับเข้า รวมทั้งประสิทธิภาพของศูนย์ฯในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชผักให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเวลาและความต้องการของลูกค้า ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวของพืชผักแต่ละชนิดอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพให้เป็นไปตามหลักการที่ถูกต้อง เพื่อลดการสูญเสียของพืชผัก โดยการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการจัดการผลิตผลของศูนย์ฯ ในปัจจุบันและหลังจากมีการวิเคราะห์และแก้ไขวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ซึ่งสิ่งที่ใช้ในการบ่งชี้ประสิทธิภาพการจัดการผลิตผลของศูนย์ฯ คือ การสูญเสียของผลิตผลลดลง อันจะนำไปสู่การลดต้นทุนการจัดการนำไปสู่รายได้ที่เพิ่มขึ้นของเกษตรกรและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันได้มากขึ้น

ปัจจุบันมีผลิตผลผักของเกษตรกรออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ซึ่งในปีงบประมาณ 2555 และ 2556 มูลนิธิโครงการหลวงได้รับซื้อพืชผักจากเกษตรกรที่อยู่ในความดูแลของโครงการหลวงทั้งหมด 10,910.26 และ 12,762.19 ตัน คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 243.09 และ 317.61 ล้านบาท ตามลำดับ และผลิตผลหลายชนิดได้พัฒนาเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ มีศักยภาพทางด้านการตลาดมาก เช่น ผักกาดหอมห่อ ผักกาดขาวปลี กะหล่ำปลี ผักกาดหวาน ปวยเล้ง และบรอกโคลี ซึ่งตลาดมีความต้องการผลิตผลจำนวนมาก อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังพบว่าผลิตผลที่สำคัญ โดยเฉพาะพืชผักยังมีปัญหาด้านคุณภาพเมื่อออกสู่ตลาด โดยในปี 2556 ปริมาณการสูญเสียของผักกาดหอมห่อ ผักกาดขาวปลี กะหล่ำปลี ผักกาดหวาน ปวยเล้ง และบรอกโคลีเมื่อขนส่งถึงงานคัดบรรจุเชียงใหม่ มีค่าเท่ากับ 164075, 49113, 33669, 32508, 16842 และ 7678 กิโลกรัม หรือคิดเป็น 7, 4, 2, 8, 19 และ 7 เปอร์เซ็นต์ของปริมาณผักแต่ละชนิด ตามลำดับ ซึ่งมีสาเหตุจากกระบวนการจัดการหลังการ

เก็บเกี่ยวที่ยังไม่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้โครงการศึกษาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตโครงการหลวงจึงมุ่งศึกษากระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผลพืชผักที่มีมูลค่า เพื่อประเมินการสูญเสียที่เกิดขึ้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจนถึงงานคั้ดบรรจุเชิงใหม่ วิเคราะห์หาสาเหตุ และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปรับปรุงวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ได้ต้นแบบที่ดี (Best Practices) ในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชผักของโครงการหลวงที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ให้สอดคล้องกับทิศทางและโอกาสทางการตลาดของพืชนั้นๆ เพื่อให้สามารถรักษาคุณภาพของผลผลิต ลดการสูญเสีย และวางจำหน่ายในตลาดได้นานขึ้นในระหว่างการขนส่งและจำหน่าย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวพืชผักของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

